

Borrby tehnilise vaatluse post Vormsi vallas Läänemaal

Sisukord

1. Kohustuslikud andmed.....	2
2. Asukoha skeemid	4
3. Fotod	15
4. Ajaloolised fotod.....	31
5. Täiendav info	37

Koostaja:
Jüri Pärn

2016

1. Kohustuslikud andmed

1.1	Algne nimetus	106. piirivalvesalga 17. (Hullo ehk Vormsi) piirivalvekordoni tehnilise vaatluse post nr 2171 (piirivalvesalga siseselt nr 171).
1.2	Hilisem(ad), sh praegune(sed) nimetus(ed)	Nimetati ka PTN-05 (tõenäoliselt selle järgi, et selle asukohta kutsuti viiendaks neemeks — „5-ый мыс”, kuna see oli Norrbyst lääne poole lugedes 5. neem).
1.3	Aadress	Lääne maakond, Vormsi vald, Borrby küla. Lähiaadress/tunnus: Solstrandi 90701:001:0357. Osa fikseeritud objekte asub naaber-katastriüksustel: nimeta maaüksus 90701:001:0264, Männituka 90701:001:0740, eelmise kü kohal olev kitsuke rannariba praeguse nimetusega „Riigi reservmaa piiriettepanek AT0602010062” ning nimeta maaüksus 90701:001:0098.
1.4	Koordinaadid	59.036828,23.244697 / 59°2'12.58", 23°14'40.91"
1.5	Algne teave, sh ajalugu	Borrby tehnilise vaatluse posti (edaspidi TVP) uus hoone võeti kasutusele väidetavalt 1985. aastal ja selles oli 2 uut radarit „Najada”.¹ Hooned on sellel kohal olnud siiski enne seda. EV Ehitisregistri andmeil on selle kahe registrisse kantud hoone („Borrby objekti” ja „Borrby objekti abihoone”) esmase kasutuselevõtu aasta 1980 (see on võetud arvatavasti objekti EV piirivalvele üleandmise dokumentidest). Samuti on juba 1981.a NL kaardil 1:50 000 selle TVP kohal talu tingmärk, 1984.a kaardile 1:25 000 on aga märgitud telefoniõhuliiniga talu ja sellest itta kuur. 1980.a oktoobris oli Vormsi kordonil ainult üks TVP (nr 2171), millel oli kaks radarit „Don”, prožektorijaam RP 15-1 ja 3 diiselagregaati (2 „AD-10” ning „ALD-60p”).² Kuid see TVP võis asuda sel ajal Kersletis (hilisem TVP nr 2172). Varem võis piirivalvetoimkond kasutada (liikuva tehnilise vaatluse posti positsioonina?) TVP-st u 100 m ida pool rannas asunud hoonet, mis nüüdseks on lagununud. Esimestel sõjajärgsetel aastakümnetel asus Borrby piirivalvepost (vaatlus- või prožektoripost) ilmselt Borrbyholmi loodeneemel, kuhu on 1946. ja 1959.a NL kaartidele 1:25 000 märgitud vastavalt kuur ja vaatlustorn, TVP hilisemale asukohale neil ehitisi märgitud ei ole. A-il 1945–46 kuulus see 6. piirivalvesalga Borrby (3.) piirivalvekordonile, hiljem 11. piirivalvesalga Borrby kordonile ja 1976. a sügiseni 11. piirivalvesalga Hullo (eri aegadel 3., 2.) kordonile. NL piirivalve tehnilise vaatluse poste (mis sisaldasid statsionaarsed positsioonid radarite, prožektorite ja visuaalvaatlusseadmete jaoks) hakati rajama 1950.-te II poolel. Hooneid ja rajatise ehitati ning rekonstrueeriti aja jooksul korduvalt, vastavalt tehnika arengule ja muudele vajadustele. 1992. aastal võttis Vormsi kordoni ning selle Borrby TVP Venemaa piirivalvelt üle Eesti Piirivalveamet. Objekti valdajaks oli seejärel Hiiumaa Piirivalvepiirkonna Haapsalu kordon.³ Katastriüksuse nr 90701:001:0357 (algse nimetusega „Borrby objekti”?⁴) mõõdistas 1. novembril 2007. a. Osaühing HOSBY, registreeriti 8. oktoobril 2008.a., kanne muudetud 22. detsembril 2011. a (muudeti ära k-ü nimi

¹ История Заставы (История Заставы, vaadatud 23.7.2016).

² План-график планово-предупредительных осмотров и ремонтов технических средств ПТН, ППП, ППТХ застав [в/ч 2198] на октябрь 1980 г.

³ Hiiumaa Piirivalvepiirkonna kinnisvarade loetelu (seisuga 05.06.98) (koopia autori valduses).

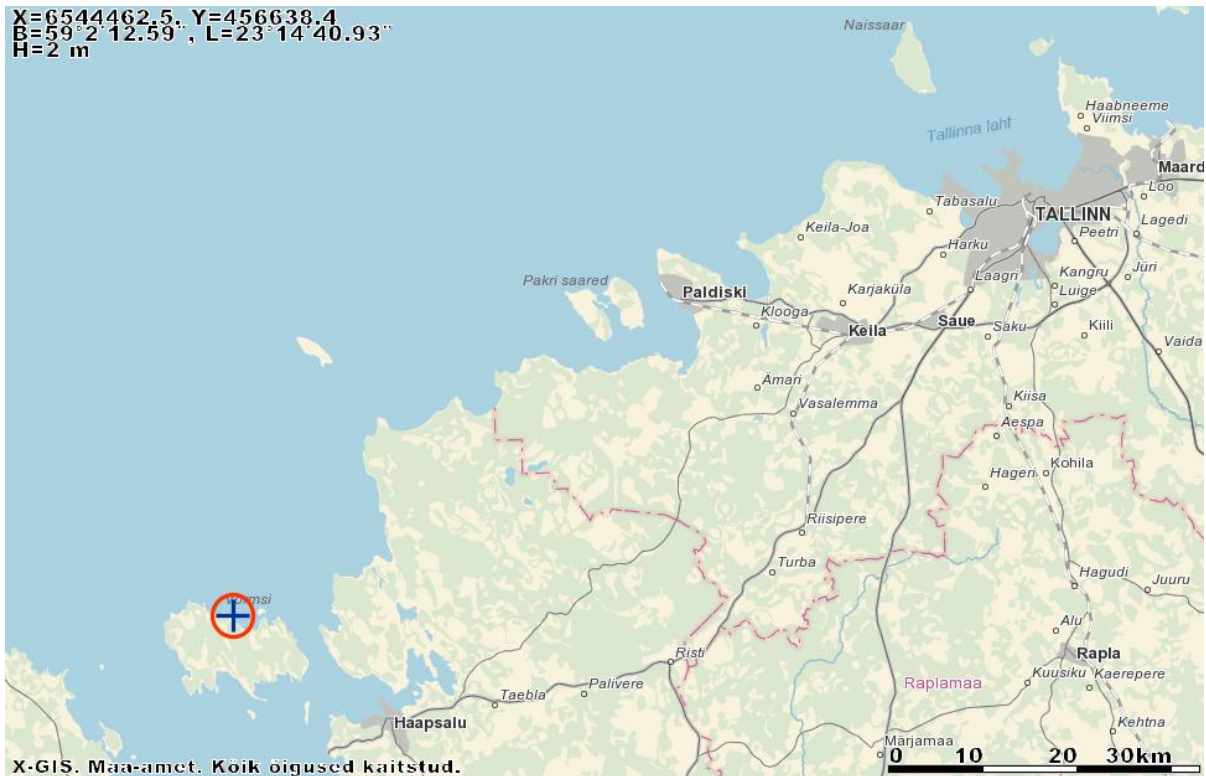
⁴ See nimetus on Kinnistusraamatu vastava kande veerus Kinnistu nimi (kinnistusraamat.rik.ee/detailparing/Avaleht.aspx?RecreateQuery=Jah&urlReferer=www.ehr.ee&kt=90701:001:0357).

		ehk lähiaadress?). Maa-ameti Geoportaali andmeil on k-ü pindala 5106 m ² , sh ehitiste alune maa 125 m ² . ⁵ Vormsi vald andis kirjaliku nõusoleku ehitise välimiste avatäidete asendamiseks 07.06.2009 (taotleti akende vahetust — seega olid siis aknad enam-vähem terved?). ⁶
1.6	Praegune funktsioon	Maa-ameti kaardiserveri kohaselt on objekti sihtotstarbeks endiselt riigikaitsemaa 100%. Enamik ehitisi on inimkasutuseta, sh ka osa peahoonest. Alates 06.08.2014 on seal geopeituse Borrbyholmi aare (http://www.geopeitus.ee/aare/3089 , vaadatud 19.7.2016). Objekti aktiivseteks kasutajateks välitööde ajal olid lambad, kelle tegevuse produktidega olid kõik juurdepääsetavad põrandapinnad üle külvatud.
1.7	Seisukorra hinnang	Peahoone torniosale on pandud pakettaknad, selle sees vähemalt I korrusel on säilinud algne siseviimistlus. Sisse sinna ei pääsenud, uks oli lukus. Remonditud on ka katuseäärist, rõdule pandud uued piirded. Komplekshoonest 1 km läänes asunud torn on demonteeritud. Kütusehoidla katus on lagunenenud. Piirdeaed on lammutatud (säilinud on üks silikaatkividest aiapost). 3 dotti on suhteliselt heas seisukorras, puuduvad vaid laskeavade luugid ning ühel dotil uks ja ukseleengid.
1.8	Ümbruse lühikirjeldus	Objekt asub metsasel Borrbyholmil, mis on paarisaja aasta eest olnud eraldi saar. Objektist u 1,5 km edelas on Borrby küla, kus varem olevat asunud NL piirivalvekordon. Ala ümbritsevad katastriüksused: läänes Staas-Hannase 90701:001:0254, idas Männituka 90701:001:0740 ja nimetu maaüksus 90701:001:0098 (kõigi sihtotstarve maatulundusmaa 100%). Objektist 2 km läänes on pärandkultuuri objekt Borrby kordon (907:OKU:007, http://parandobj.eelis.ee/-753213460 ; väidetavalt on sellest objektist või tema esialgsest funktsionaalsusest säilinud 20–50%, ulatus 20 m, tüüp – „Okupatsiooniaja objektid”; Maa-ameti kaardil on selles kohas märgitud vare). Teadaolevalt asus seal tsaariaegne piirivalvekordon ja ligikaudu samas kohas oli hiljem Vormsi kordoni lasketiir ning harjutusväljak.
1.9	Joonised	20 tk: asukohaskeemid (16 tk), objektide paiknemise skeemid (4 tk).
1.10	Fotod	44 tk (sh 11 ajaloolist).
1.11	Seotud ehitised	Ranna lähedal on 3 betoondetailidest monteeritavat dotti SPS-3: u 375 m lõunakagus, u 100 m idas ja 25 m läänes. Nende rohkuse järgi võib oletada, et siin asus Hullo kordoni tugipunkt (опорный пункт). 100 m idas on rannal silikaatkivist seintega hoone tükid (vana vaatlusposti hoone?). Piki randa sellest eemal on metsas mitu kaitsekraavi ning muid erineva suuruse ja kujuga kaeveid (osa neist võib olla seotud selles piirkonnas asunud sõjajärgse Borrby kordoni laskeväljaga). U 1 km lääneloodes on metsas metalltornijalgade betoonalused ja tõmmitsaankrud (läheduses on olnud ka piirivalvurite hoone?), Y-kujuline muldonni? süvend (sügavus u 1,5 m, laiema osa põhja mõõtmed u 5x2 m), vanu õunapuid, samuti telefoniõhuliini jäänused ja kaitsekraavide süsteem.
1.12	Põhiüksus	Punalipulise Balti Piirivalveringkonna 106. Punalipulise piirivalvesalga 17. piirivalvekordon (s/o 2198-Ja, Hullo külas; 106. Punalipulise piirivalvesalga staap Tallinnas, Rahumäe tee 4).
1.13	Lisateave	Käesoleva töö raamesse ei mahtunud suhtlemine kohalike elanikega, omaaegsete Eesti piirivalve töötajatega, vallaametnikega, uusobjekti ehitajatega ning uute omanikega, kes kindlasti võinuksid lisada sellele ülevaatele palju huvitavat ja kasulikku.
1.14	Töö teostamise aeg	Välitööde aeg 15.–16.07.2015. Vormistamine 21–27.07.2016.
1.15	Koostaja andmed	Jüri Pärn Alusfail: Läänemaa - Vormsi - Borrby TVP.doc

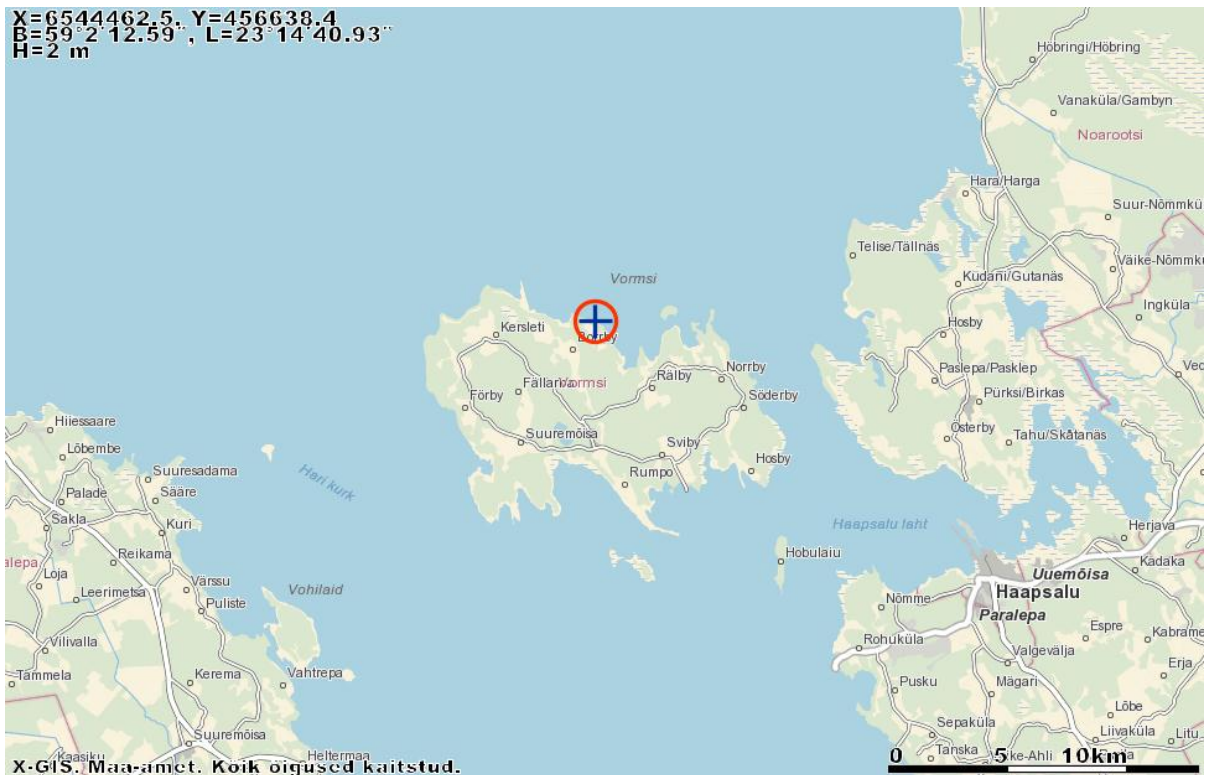
⁵ Maa-ameti Geoportaal, maainfo kaardirakendus (vaadatud 22.7.2015).

⁶ Ehitisregister, Hoone 120579745 / Dokumendid (www.ehr.ee, 23.7.16).

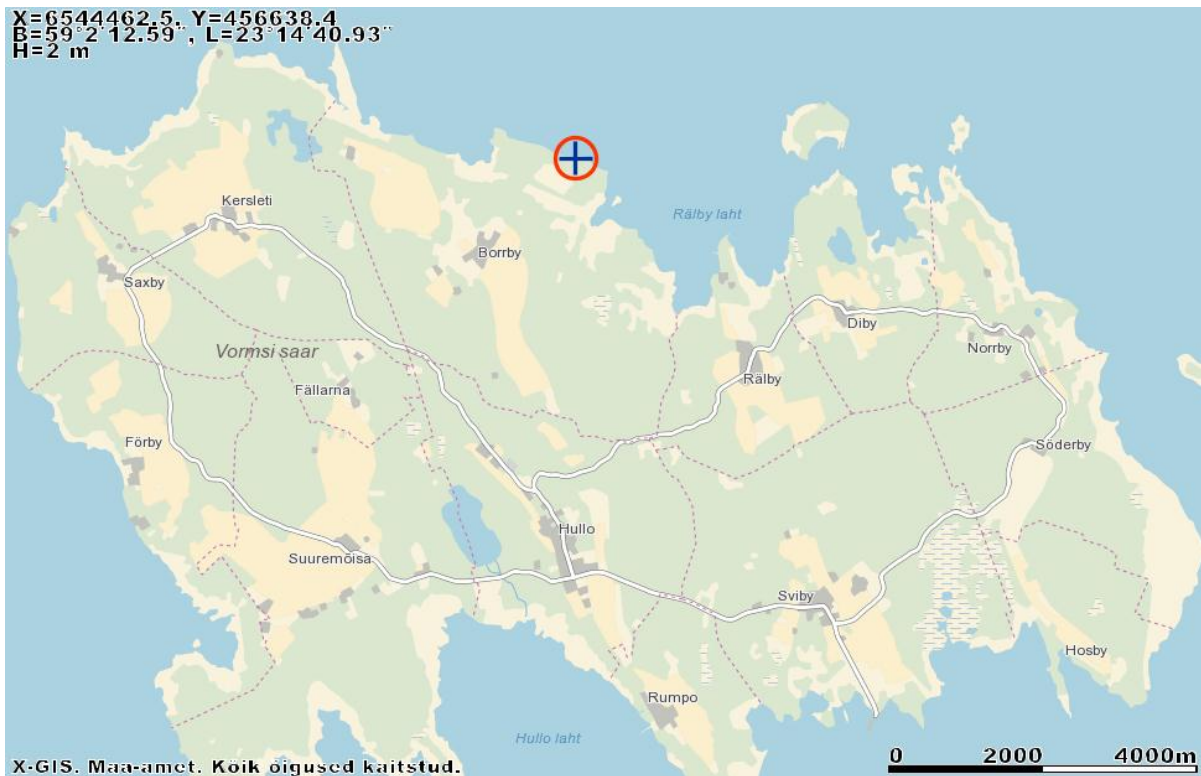
2. Asukoha skeemid

Skeem 1. Borrby tehnilise vaatluse post Lääne maakonnas Vormsi vallas Borrby külas.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

Skeem 2. Borrby tehnilise vaatluse post Lääne maakonnas Vormsi vallas Borrby külas.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

Skeem 3. Borby tehnilise vaatluse post Lääne maakonnas Vormsi vallas Borby külas.
Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

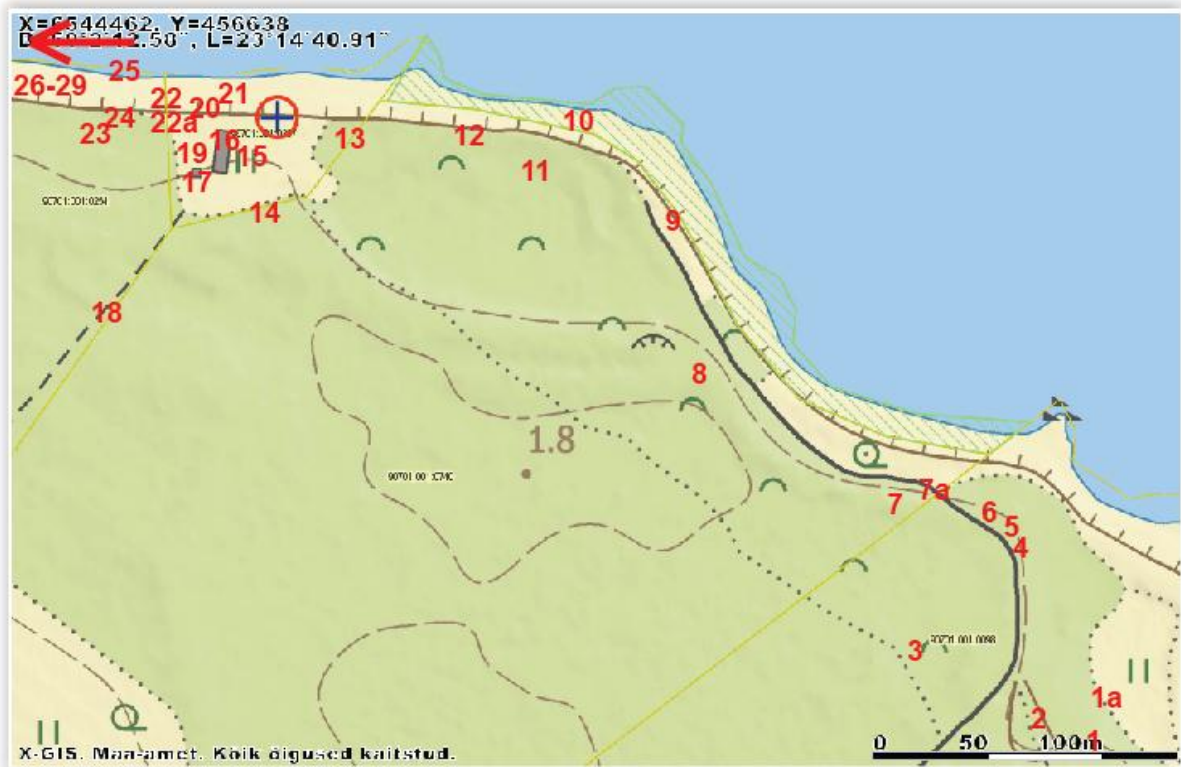

Skeem 4. Borby tehnilise vaatluse posti ala Maa-ameti Eesti 2012.a ortofotol (u 1:630).
Keskmisele katuseosale on paigaldatud terrassiplaadid? Kaardipildi kesktelje ida- ja lääneserval on hästi näha dotid SPS-3. Maa-ameti hübriidkaardil on mõlemad säilinud
hooned märgitud miskipärast varemetena (kriipsjoontega). Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

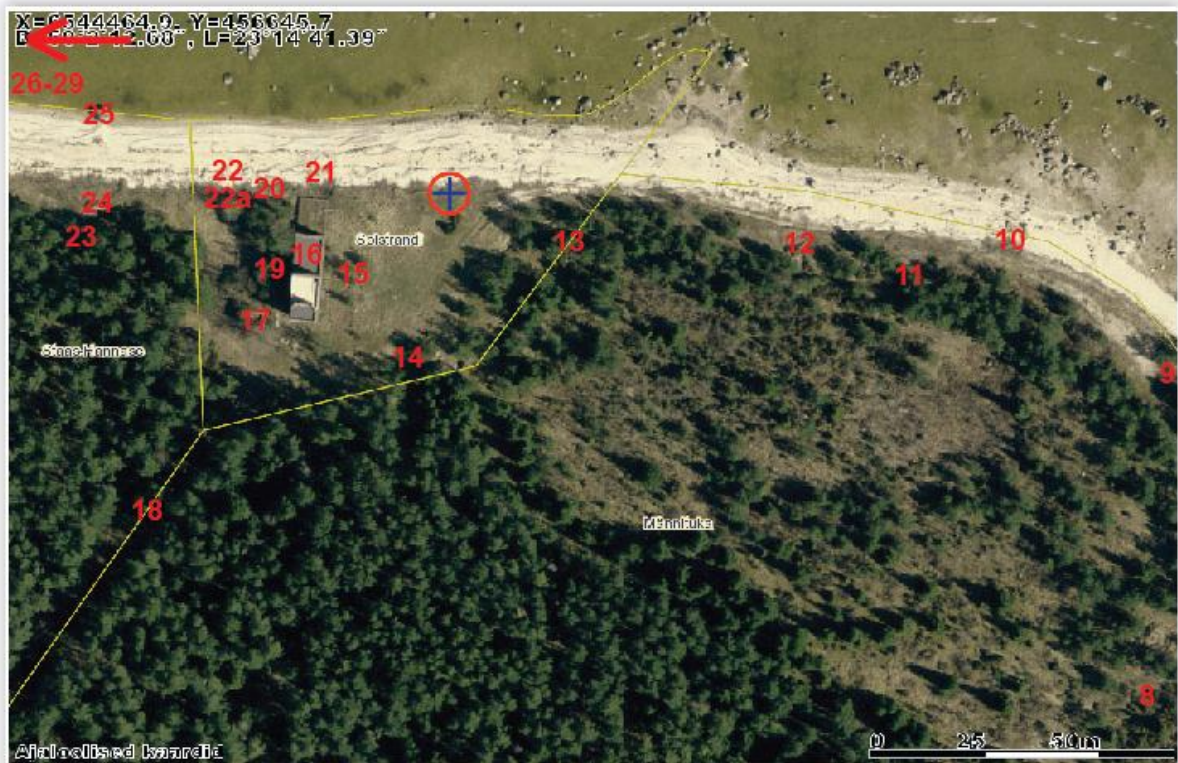

Skeem 5. Autori poolt kaardile kantud Borrbyholmi pärandkultuuriobjektid. Aluse (2014.a ortofoto) allikas: Maa-ameti Geoportaal.

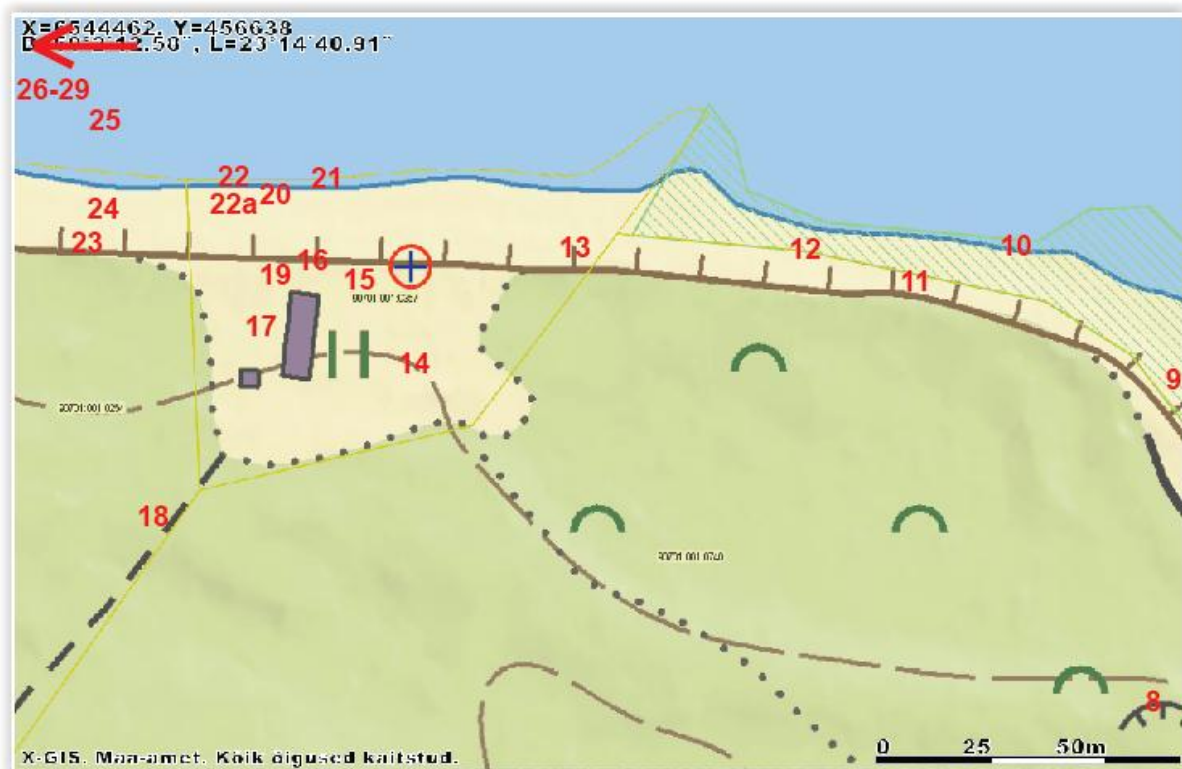
1 - kaeve?	5 - dott	pool u 7 m p	22 - 5,5x1 m
(militaarne?,	6 - kaitsekraav	kraavijupp)	betonpaneel
fikseerimata)	(betoonplaadiga)	15 - betoon-	22a - uus
1a - 1959.a kaardile	7 - kaitsekraav	kõnnitee	välikemmerg
kantud geodeetiline	7a - vana piirikivi	16 - TVP peahoone	23 - kaitsekraav
punkt (fikseerimata;	8 - u 50 m pikkune	(komplekshoone)	24 - dott
vt skeem 17)	kaitsekraav	17 - kütusehoidla	25 - „demblikivi”
2 - suur	(fikseerimata)	18 - pinnastee,	26 - telefoniliini
mitmeosaline kaeve	9 - kaeve (u 5x2x0,5	endine	jäänused
(militaarne?, hiljem	m)	telefoniõhuliini siht	27 - metalltorni
kruusavõtuga	10 - u 3x3 m	19 - u 1x1 m	alused ja
laiendatud?)	tellishoone tükid	tellishoone asukoht	tõmmitsaankrud
3 - ümmargune? u	11 - kaitsekraav	20 - silikaatkivist	28 - muldonni?
10 m läbimõõduga	12 - dott	aiapost	süvend
objekt	13 - kaitsekraav	21 - U-kujuliseks	29 - kaitsekraav
(fikseerimata)	14 - kaeve (u	murdunud	
4 - kaitsekraav	6x2,5x1,5 m, lääne	betoonpaneel	

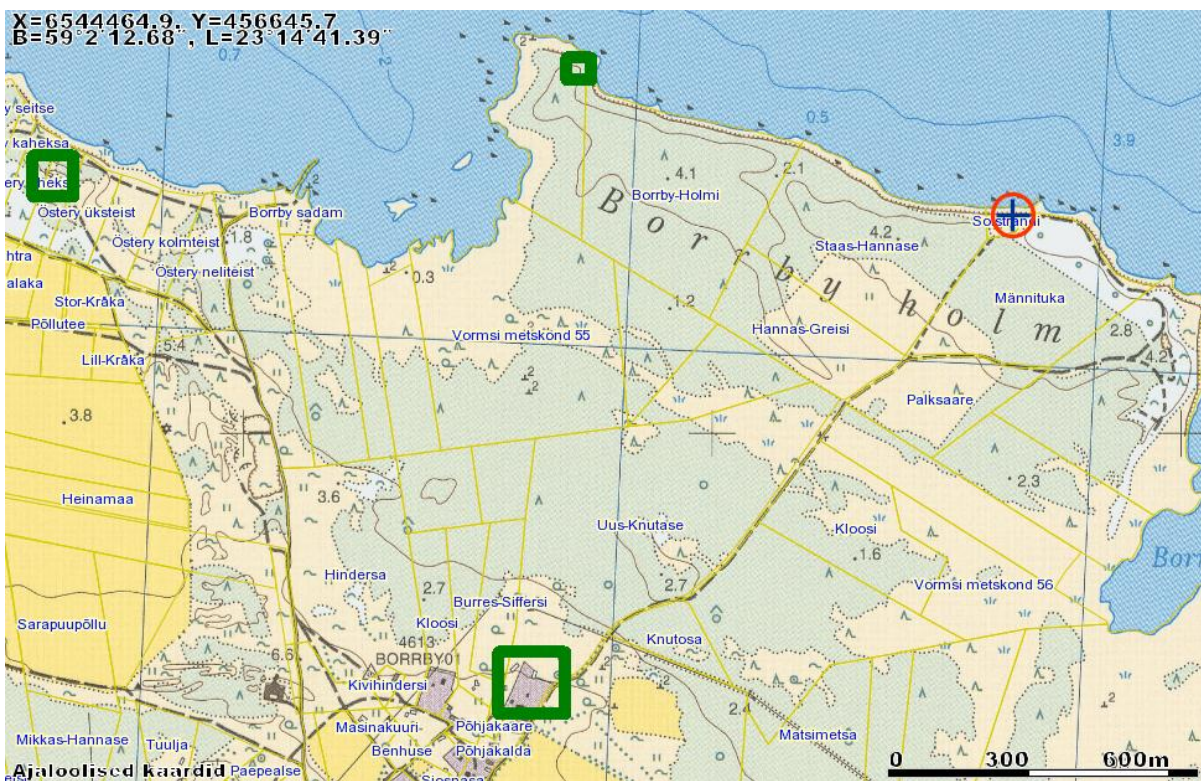
Skeem 6. Autori poolt kaardile kantud Borrbyholmi pärandkultuuriobjektid. Aluse (2016.a põhikaart) allikas: Maa-ameti Geoportaal.

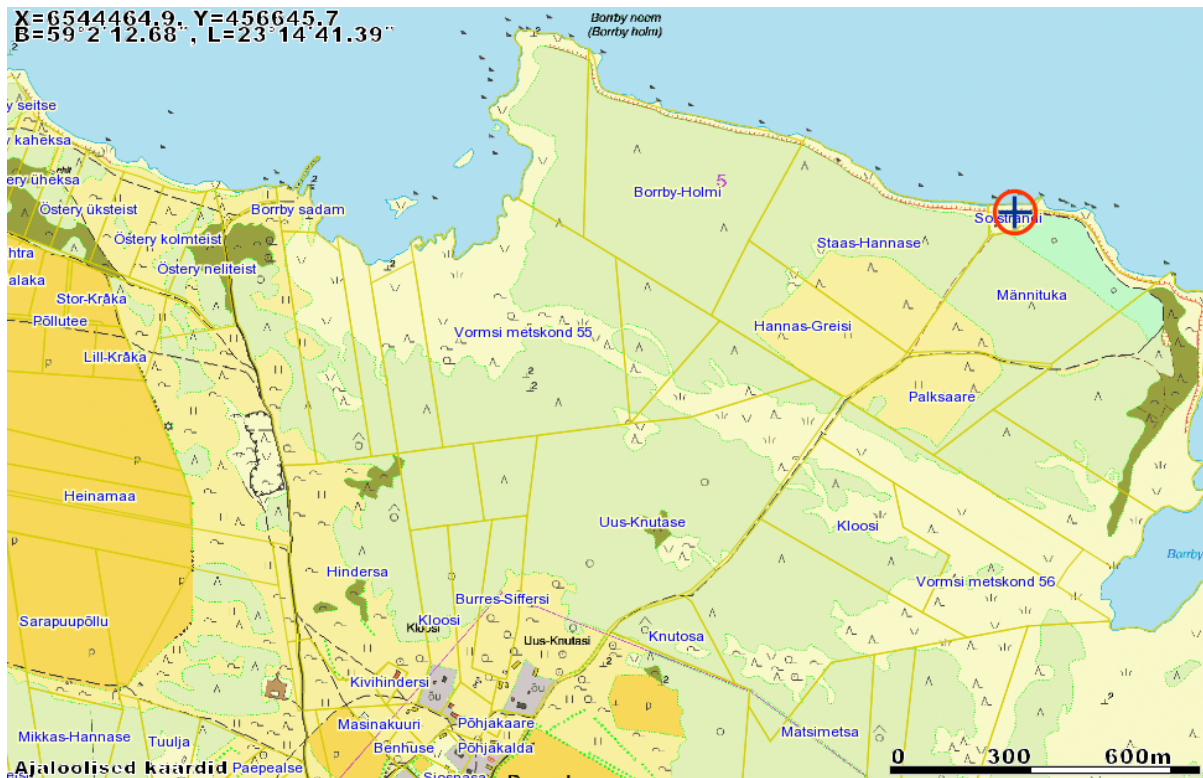
Skeem 7. Borrby tehnilise vaatluse posti ning selle lähiümbruse objektid 9–25 (ülejäanuid vt skeemid 5–6). Aluse (2012.a ortofoto) allikas: Maa-ameti Geoportaal.

Skeem 8. Borby tehnilise vaatluse posti ning selle lähiümbruse objektid 9–25 (ülejäanuid vt skeemid 5–6). Aluse (2016.a põhikaart) allikas: Maa-ameti Geoportaal.

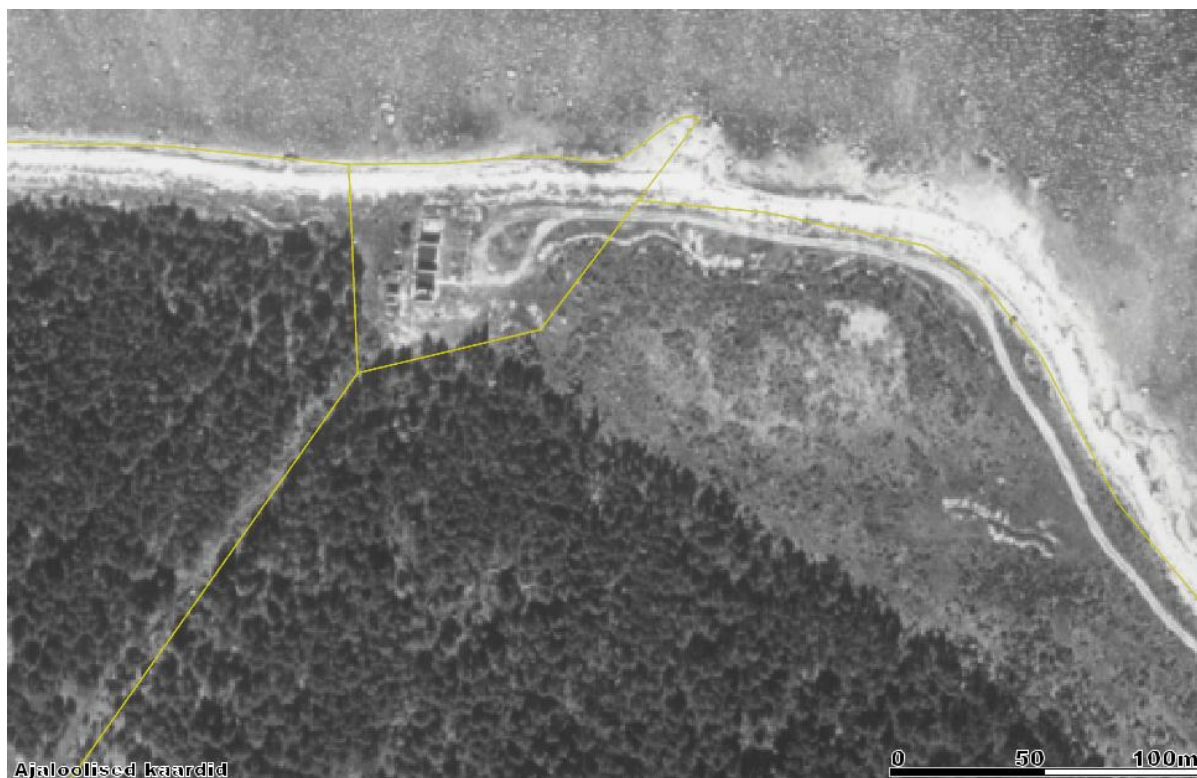
Skeem 9. Borby tehnilise vaatluse posti, vaatlusposti (väike ruut) ning piirivalvekoridonite (tsaariaegne — keskmine ruut, NL-aegse kordoni oletatav ligikaudne asukoht — suurem ruut) paiknemisala Eesti trükitud põhikaardil (2005). Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

Skeem 10. Borby piirkond Maa-ameti vanemal Eesti põhikaardil (enne 2008.a). Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

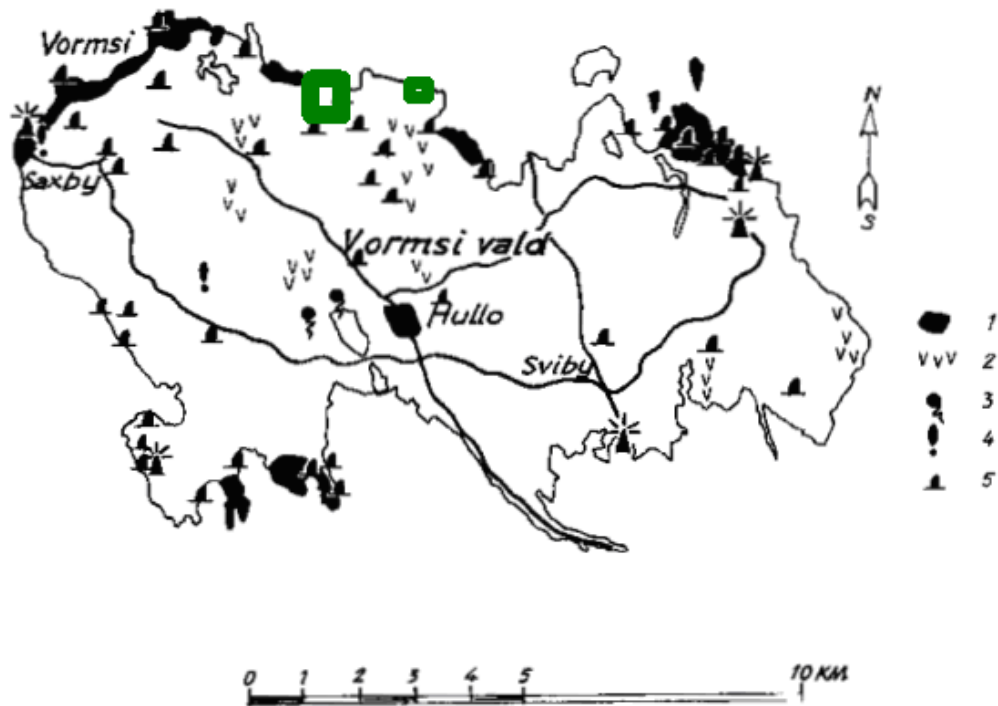
Skeem 11. Borby tehnilise vaatluse posti ala 2008.a ortofotol. Peahoone katuseosad on veel kõik ühte värvi. Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

Skeem 12. Borrby tehnilise vaatluse posti ala 1998.a ortofotol. Näha on piirdeaia kontuur, samuti kaitsekraavid teest lõunas ja edelas ning TVP-st läänes. Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

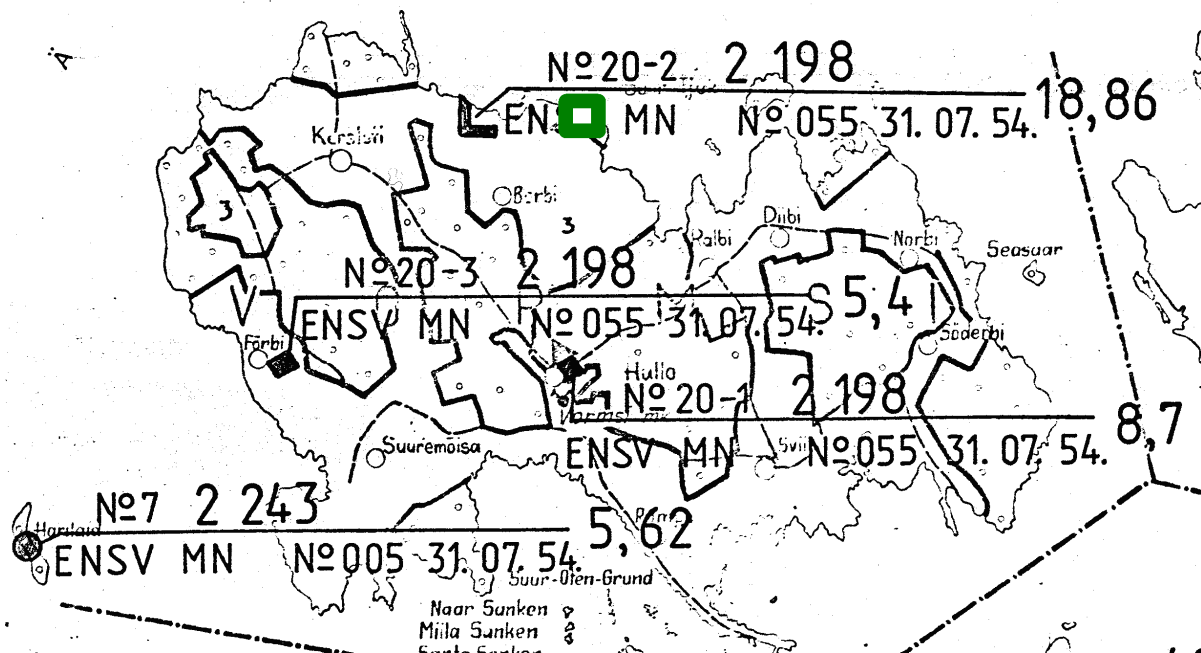

Skeem 13. Borrby tehnilise vaatluse posti lähedane ala 1998.a ortofotol (idas). Näha on mitu täiendavat uurimist vajavat objekti kaardifragmendi kaguosas. Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

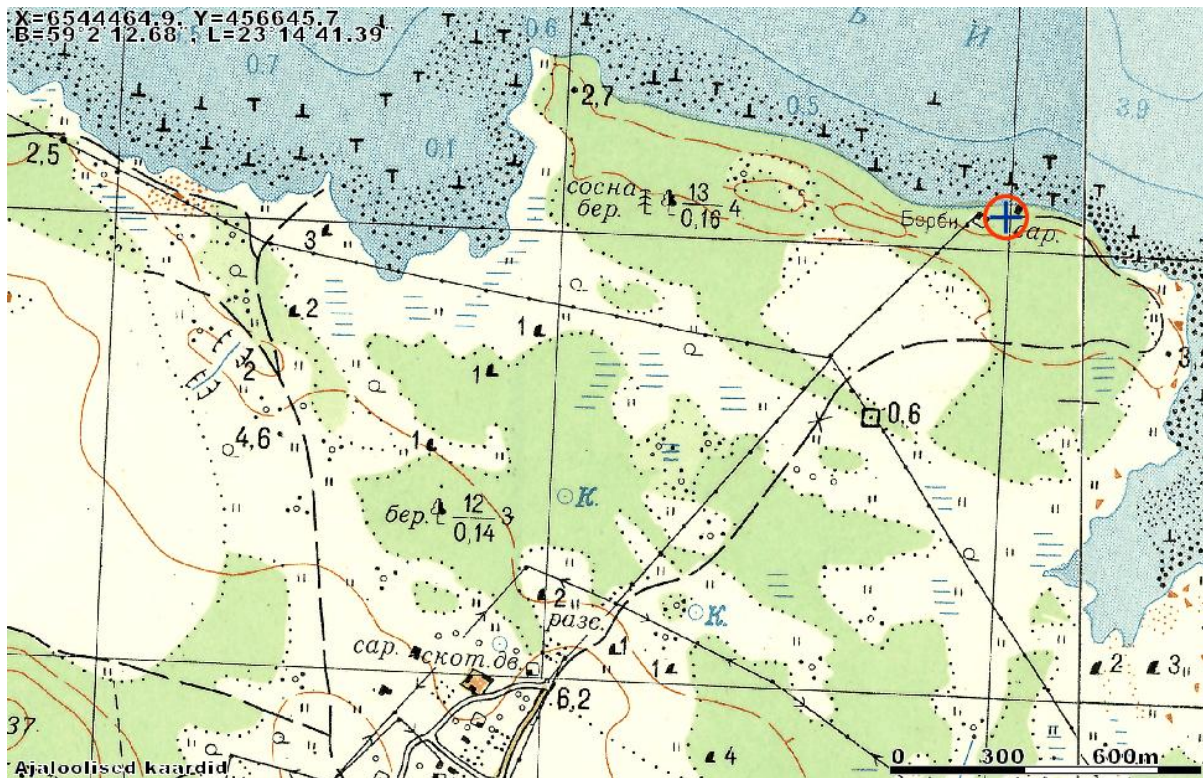

Joonis 33. Vormsi: 1 – sõjaväealad ja –objektid; 2 – soo; 3 – allikas; 4 – paljand; 5 – rändrahn.

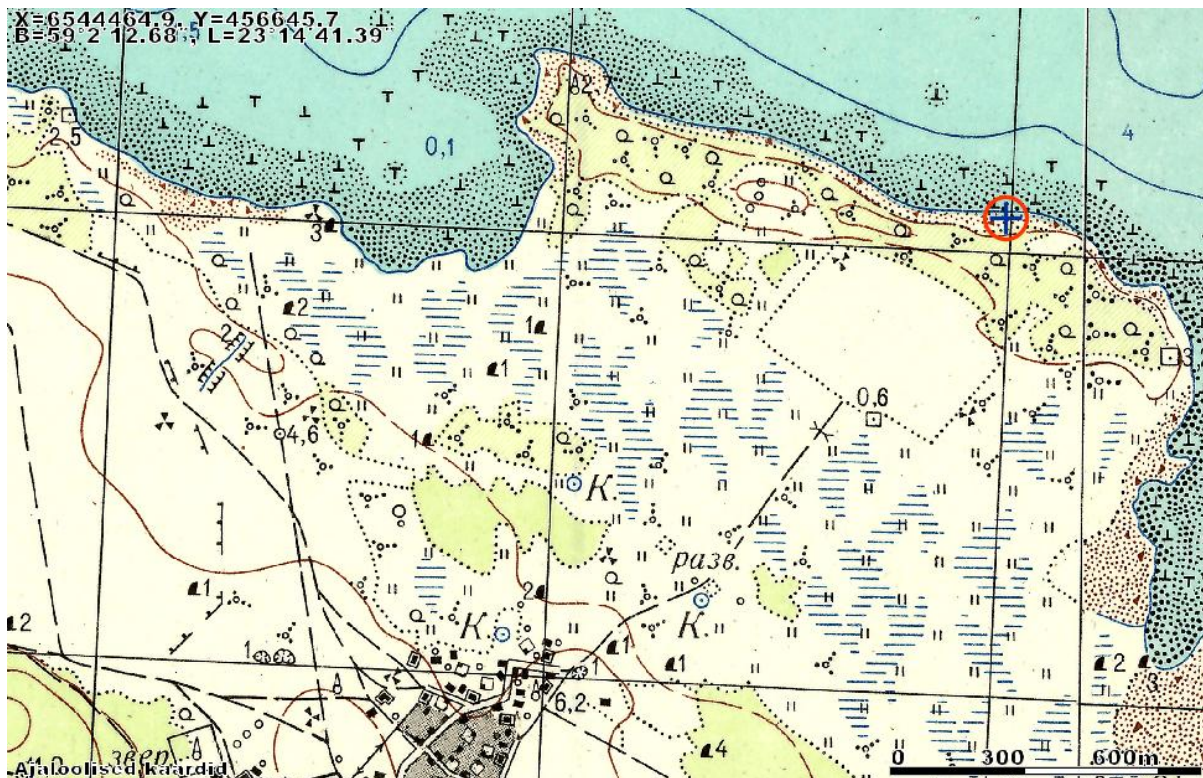
Skeem 14. Vormsi sõjaväealade skeem raamatust: Endise Nõukogude Liidu sõjaväe jääkreostus ja selle likvideerimine. Tallinn 1999, lk 108. Sellele on märgitud 12 sõjaväe käes olnud ala, ent ei Borby TVP (roheline ruuduke) ega uue õppeväljaku asukohta (roheline riskülik) pole sellele skeemile märgitud.

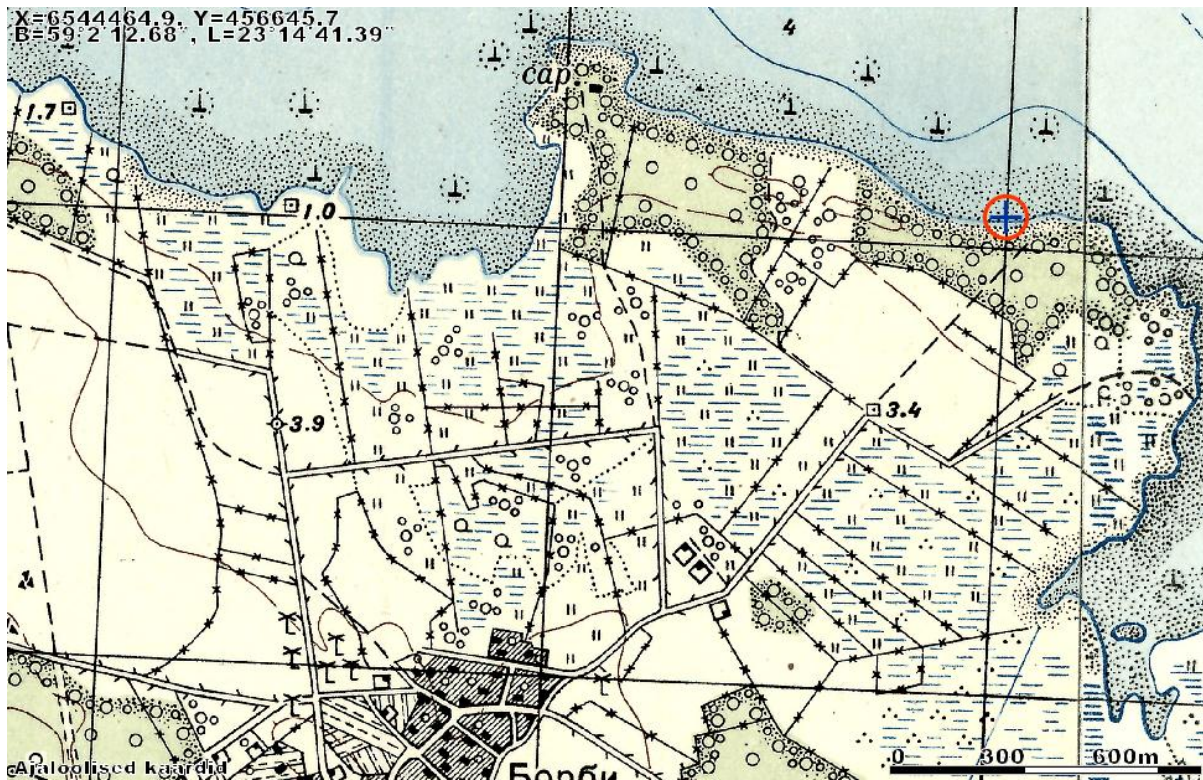
Skeem 15. Vormsi sõjaväealade skeem RPI Eesti Põllumajandusprojekt sõjaväemaade inventeerimise materjalide Läänemaa kaardil (1991). Borby TVP asukohas (roheline kastike) pole skeemile mingit maaeraldust märgitud, küll aga on peale kantud Vormsi kordoni (endise komandantuuri) harjutusala tsaariaegse piirivalvekordoni asukoha lähedal (kaardil objekt nr 20-2).

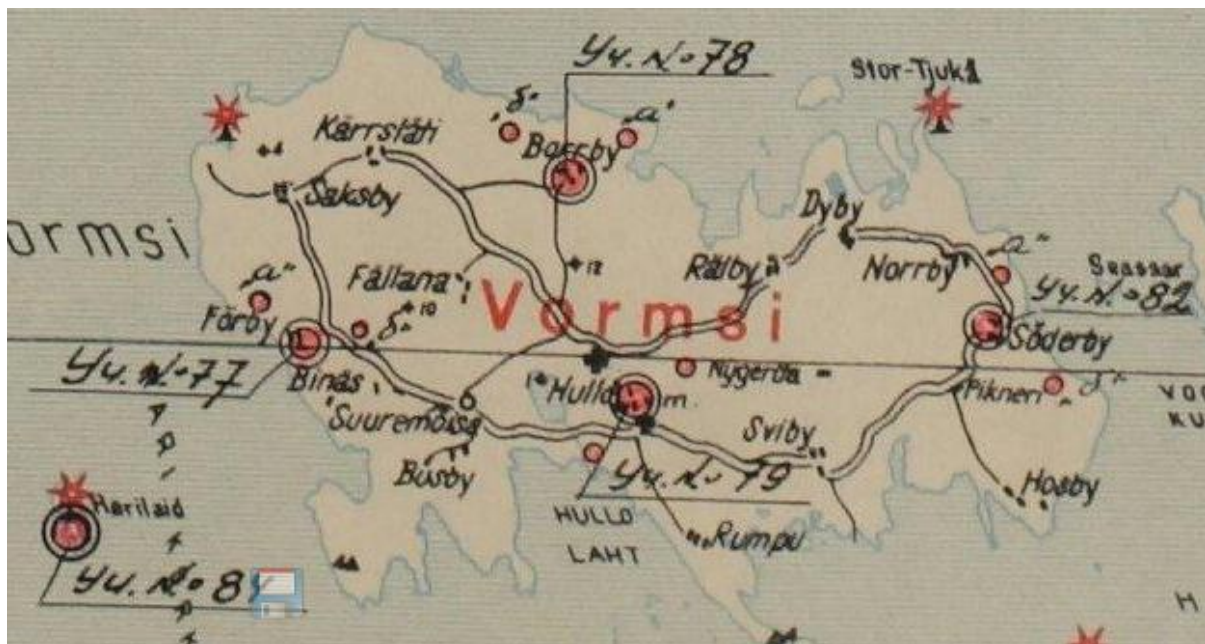
Skeem 16. Borby tehnilise vaatluse posti ala NL topokaardil 1:25 000 (1984). TVP kohale on märgitud talu, sellest itta mereranda kuur; läänepoolse neemiku torni pole peale kantud. Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

Skeem 17. Borby tehnilise vaatluse posti ala NL topokaardil 1:25 000 (1959). TVP ega tsaariaegse kordoni kohale pole kantud midagi, TVP-st 1 km läänes on aga vaatlustorn. Borby külla on märgitud isegi kaks vaatlustorni (lisaks neile veel kolmas karusloomakasvanduse alale). Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

Skeem 18. Borby tehnilise vaatluse posti ala NL topokaardil 1:25 000 (1946). Ei TVP ega tsaariaegse kordoni kohale pole kantud midagi, TVP-st 1 km läänes on kuur (tegelikult võis seal olla ka hoopis muldonn). Allikas: Maa-ameti Geoportaal.

Skeem 19. Vormsi piirivalve maa-alade asukohad 1950.a. Väljavõte kaardist 1:200 000, mis on lisatud Leningradi Ringkonna Piirivalvevägede ülema poolt 6. märtsil 1950 ENSV Ministrite Nõukogu Sõjaosakonnale saadetud Leningradi Ringkonna Piirivalvevägede Valitsusele eraldamisele ja kinnistamisele kuuluvate maa-alade iseloomustusele. Vastavalt sellele oli Vormsi vallas Borby külas (mitte tsaariaegse kordoni asukohas) põhimaaüksus nr 78 pindalaga 3,4 ha (riigi maafondi maa) kasutusel kordoni majutamiseks. Kaardile on kantud ka kaks abimaaüksust: „a” pindalaga 6,8 ha (hilisema TVP läheduses) oli kasutusel laskeväljana, maa kuulus riigi maafondi; „b” 5 ha (tsaariaegse kordoni asukoha lähedal) kasutati heina- ja karjamaana, maa kuulus kolhoosile. Allikas: Eesti Riigiarhiiv (ERA.R-1.16.76, lk 245–246).

Skeem 20. 8. armee juhataja Eesti ranniku kaitsmise lahenduse kaart, 04.1945. Borrbý kordon kannab järjenumbrit 3, Hullo oma 4. Allikas: ЦАМО 344-0005554-1395 00000012

Skeem 21. Borrbý piirkond u 1900.a. Tsaariaegne piirivalvekordon (vasakpoolne ruut) ja hilisem TVP asukoht (parempoolne ruut).
<http://www.ra.ee/kaardid/index.php/et/map/view?id=206546>, Eestimaa 1 verstaline kaart. (Эстляндская губерния. 7-21 (ос. Вормсь) Гапсальский уезд, ERA.T-6.3.172 leht 119).

3. Fotod

Foto numbri järel ümarsulgudes on vastava fotofaili number kaustas „Vormsi 2015/Borrby”.

Foto 1. (609) Borrby tehnilise vaatluse post. Idapoolne dott [5]. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 2. (618) Borrby tehnilise vaatluse post. Idapoolne dott [5], lähivaade idast (mere poolt). Keskmine esipaneel on vajunud? Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 3. (636) Borrby tehnilise vaatluse post. Idapoolne dott [5], sisevaade. Uks ja leng on säilinud. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 4. (45) Borrby tehnilise vaatluse post. Silikaatkivihoone [10] jäänused rannal. Lisaks fotol olevaile on ka väiksemaid tükke u 40 m pikkusel ranna-alal. Hoone mõõtmed on olnud u 3x3 m, betoonpõrandaga. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 5. (57) Borrby tehnilise vaatluse post. Silikaatkivihoone [10] nurgatükk. Seest on seinad krohvitud ja korduvalt värvitud (originaalvärv on veel säilinud). Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 6. (74) Borrby tehnilise vaatluse post. Keskmine dott [12], merepoolne vaade. Ka siin on keskmine esipaneel vajunud? Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 7. (91) Keskmine dott [12], sisevaade. Leng on terve ning algsel kohal. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 8. (99) Keskmine dott [12], sisevaade. Uks on säilinud, ainult eest ära tõstetud. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 9. (121) Borrby tehnilise vaatluse post. Suurem kaeve [14], arvatavasti kruusavõtuga veelgi suurendatud. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 10. (205) Borrby tehnilise vaatluse post. Betoonkõnnitee [15] peahoonest [16] jälgväravani. Vasakul u 2x2 m laiend, millel on mingi väikeehitise tükid? (Sama, mis on fotol 39?) Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 11. (128) Borrby tehnilise vaatluse post. Komplekshoone [16] (radari-, diisli- ning prožektorihooned) vaade kagust. Lõunaseinal suurelt aastaarv 1992. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 12. (197) Borrby tehnilise vaatluse post. Komplekshoone [16] lõunaseinal on paarkümmend kuuliauku (kuulid sees). Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 13. (218) Borrby tehnilise vaatluse post. Komplekshoone [16] sissepääs (idaküljel). Aknaava on kaetud aiavõrguga. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 14. (228) Borrby tehnilise vaatluse post. Komplekshoone [16], diisliruumi sisevaade. Ruumis on 3 betoon-diislialust. Seinal on kiri „Vastutav Bepalov” ja näha on seinale kinnitatud seadmete kontuurid. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 15. (254) Borrby tehnilise vaatluse post. Komplekshoone [16] relssidega projektoripositsioon (BP-200 jaoks). Platsi ümbritsenud metallpiire on ärastatud. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 16. (255) Borby tehnilise vaatluse post. Komplekshoone [16] prožektoriruum. Parempoolsel seinal on kiri „Prožektorijaama ülem Zujev”. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 17. (337) Borby tehnilise vaatluse post. Komplekshoone [16] vaade kirdest. Rõdupiire on asendatud, karniis ära parandatud. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 18. (344) Borrby tehnilise vaatluse post. Komplekshoone [16] suletud osa sisevaade lääneaknast. Vaatamata pildi kehvale kvaliteedile on näha originaaltrepp ja -viimistlus koos aparaatide ja juhtmete kontuuridega. Lõunaseinal Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 19. (172) Borrby tehnilise vaatluse post. Kütuse- ja määrdeainehoidla [17], vaade kirdest. Mere pool on väike aken. Katus on mädanenud ja osalt sisse vajunud, aga muidu on hoone väga heas seisukorras. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 20. (182) Borrby tehnilise vaatluse post. Kütuse- ja määrdeainehoidla [17] sisevaade. Seinal on kiri „Vastutav Kovaljov” (fail 183, siin ära toomata). Põrandas reservuaariava. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 21. (180) Borrby tehnilise vaatluse post. Kütuse- ja määrdeainehoidla [17] reservuaari sisevaade. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 22. (164) Borrby tehnilise vaatluse post. Teadmata otstarbega u 1x1 m suurune lammutatud seintega hoone [19]. Põhjas üle 0,5 m sügavune betoneeritud süvend. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 23. (314) Borrby tehnilise vaatluse post. Ainuke säilinud piirdeaiapost [20] (aia loodenurgas). Ülejäänud on lammutatud ja nende tükid vedelevad maas. Posti tipus keskel on varras signalisatsioonitraadi isolaatori jaoks. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 24. (324) Borrby tehnilise vaatluse post. U-kujuliselt murdunud betoonpaneel [21] liiva sees, prožektoripoodiumi esisel rannal, postist [20] u 10 m idas. Mõõtmed u 7x0,4 m, d vähemalt 15 cm. Mingi ehitise osa? Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 25. (316) Borrby tehnilise vaatluse post. Betoonpaneel [22] liiva sees, postist [20] 10 m läänes, mõõtmetega 5,5x1 m, paksus üle 15 cm. Vana prožektoripositsiooni osa? Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 26. (357) Borby tehnilise vaatluse post. Läänepoolne dott [24]. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 27. (364) Borby tehnilise vaatluse post. Läänepoolne dott [24], selle ukse juurest kulgeb mõlemale poole kaitsekraav. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 28. (393) Borrby tehnilise vaatluse post. Läänepoolne dott [24], sisevaade. Betoon on armatuuri küljest lahti löönud. Sellel dotil uks ja leng puuduvad. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 29. (404) Borrby tehnilise vaatluse post. „Demblikivi” [25] rannas doti [24] ees (vrd foto 43). Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 30. (507) Borrby tehnilise vaatluse post. Vana metalltorni [27] tõmmitsaankrud ja betoonalused (u 1 km TVP-st läänes metsas). Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 31. (513) Borrby tehnilise vaatluse post. Vana metalltorni [27] katus koos piksevardaga (?) on veel säilinud. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 32. (527) Borrby tehnilise vaatluse post. Vana metalltorni [27] tõmmitsaankur (neid on neli, kõik erineva konstruktsiooniga). Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

Foto 33. (528) Borrby tehnilise vaatluse post. Vana metalltorni [27] fotol 31 kujutatud tõmmitsaankur peale samblast väljapuhastamist. Foto Jüri Pärn 16.07.2015.

4. Ajaloolised fotod

Foto 34. (Greenbelt_VO_2_11_Piirivalvehoone_Rälby_küla.jpg) Borrby tehnilise vaatluse post 2010.a oktoobris. Komplekshoonel [x] puuduvad rõdupiirded, metalltrepp, ülemine karniis on veidi lagunenu. Torniosa aknad on juba asendatud pakettakendega. Foto: Helena Semm või Priit Tomson 20.10.2010.

Foto 35. (Greenbelt_VO_2_12_Punkri_jäänused_Rälby_küla.jpg) Borrby tehnilise vaatluse post. Läänepoolne dott [24] 2010.a oktoobris. Foto Helena Semm või Priit Tomson 20.10.2010.

Foto 36. (Greenbelt_VO_2_13_Punkri_jäänused_Rälby_küla.jpg) Borrby tehnilise vaatluse post. Keskmine dott [12] 2010.a oktoobris. Foto Helena Semm või Priit Tomson 20.10.2010.

Foto 37. (Greenbelt_VO_2_14_Hoone_Jäänused_Rälby_küla.pdf) Borrby tehnilise vaatluse post. Silikaatkivihoone [10] jäänused rannal 2010.a oktoobris. Foto Helena Semm või Priit Tomson 20.10.2010.

Foto 38. (5PTN.jpg) Borby tehnilise vaatluse post. Vaade läänest komplekshoonele [16] umbes 1988. aastal. Keskmise männi taga on hoone [19]. Allikas: http://vormsi-17.narod.ru/santimir_ph.html (Фотоальбом Сантимира (teenistusaeg 1986 - 1988)).

Foto 39. (08.jpg) Borby tehnilise vaatluse post. Komplekshoone [16] u 1987.a, vaade idast. Rõdul binokkel BMT-20. Allikas: veebileht pogran-zastava.ru (teenistusaeg Фотоальбом Анатолия (1985 - 1987)).

Foto 40. (5_kredo.jpg) Borrby tehnilise vaatluse post. Kantava radari PSNR-5 „Kredo” alus kolmjala tugiäärisega. Võis olla ka mingi muu otstarbega hoone (koerakuut??). Pildistamise täpne aeg ja koht teadmata (enne uue TVP hoone valmimist antud asukohas?). Allikas: <http://vormsi-17.narod.ru>, Фотоальбом старшины заставы - Дмитриева А.В. (teenistusaeg 1977–91).

Foto 41. (0010.jpg) Borrby tehnilise vaatluse post. Binokulaartoru BMT-20 peahoone [16] rõdul. Allikas: veebileht vormsi-17.ru Фотоальбом Владимира (1984 - 1986); vaadatud 28.07.2015).

Foto 42. (23.jpg) Borby tehnilise vaatluse post. Borby TVP prožektor u 1987.a. Allikas: veebileht pogran-zastava.ru (Фотоальбом Анатолия (teenistusaeg 1985 - 1987)).

Foto 43. (nayada.jpg) Borby tehnilise vaatluse post. Borby TVP radar „Najada” u 1988.a. Allikas: veebileht http://vormsi-17.narod.ru/santimir_ph.html (Фотоальбом Сантимира (teenistusaeg 1986 - 1988)).

Foto 44. (stone.jpg) Borrby tehnilise vaatluse post. „Demblikivi” [25] rannas doti [24] ees u 1988.a (vrd foto 28). Allikas: veebileht http://vormsi-17.narod.ru/santimir_ph.html (Фотоальбом Сантимира (teenistusaeg 1986 - 1988)).

5. Täiendav info

Veebilehed:

forum.pogranichnik.ru

pogran-zastava.ru

pogranec.ru

vormsi-17.narod.ru